

TELEFON 45-85

VOJNI INVALIDI

List izhaja vsakega prvega v mesecu. Posamezna številka 40 cent. / Naročnina mesečno 40 c. / Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Petarcova ulica št. 36.

Delo za gospodarsko okrepitev vojnih žrtev

Lepi uspehi poslovanja »Vzajemne pomoči«

Potreba po lastni gospodarski ustanovi.

Poleg borbe za pravično in dobro invalidsko zakonodajo se je v prvih povojnih letih posvečala vsa pažnja snovanju temeljev močne gospodarske ustanove. Že takoj po svetovni vojni so se organizatorji invalidskega združenja zavedali, da za gospodarsko osamosvojitve mnogih vojnih žrtev nikakor ne more zadostovati invalidski zakon, pa če je še tako dober in še tako pravičen. Vedeli so, da more nuditi zadostno pomoč le močna in finančno trdna gospodarska ustanova, ki lahko o pravem času nudi posamezniku v primeru potrebe zadostna denarna sredstva, da si ta osnuje lastno obrt, trafiko ali kako drugo podjetje, ki bi mu v bodočnosti omogočalo dobiti skromne stalne dohodke za preživljanje. Najtežje je namreč tistim vojnim žrtvam, ki je njihovo preživljanje odvisno zgolj od skromne invalidnine. Zavedati se pač moramo, da je namen invalidnine, nuditi vojnim žrtvam le skromno pomoč in ne sredstva za preživljanje. Prav to dejstvo je bilo in je še danes vzrok, da je Združenje invalidov stremelo neprestano po gospodarski osamosvojitvi. Skromni so bili začetki. V letu 1925. je namreč bila osnovana »Vzajemna pomoč«, z. z. o. z.

Snovanje »Vzajemne pomoči«.

Če hočemo govoriti o delu in uspehih te naše gospodarske zadruga, moramo predvsem vedeti, kako je nastala in s kakimi sredstvi je razpolagala ob ustanovitvi. Le redki so med nami člani, ki jim je znano, da je bil v prvih povojnih letih osnovan takozvani »monopolski fond«. Od čistega dobička vseh tobačnih in drugih monopolskih predmetov je bilo določenih 4% za ta fond, ki naj bi služil za gospodarsko okrepitev vojnih invalidov in ostalih vojnih žrtev. Ko je bil ta fond razdeljen v letu 1925. posameznim oblastnim odborom, je prejelo tudi Združenje vojnih invalidov v Ljubljani svoj delež. Bilo je kakih 350.000 dinarjev. In prav v tem znesku so videli takratni voditelji našega združenja najboljši temelj za osnovanje lastne zadruga, ki naj bi s posojili nudila mnogim vojnim žrtvam pomoč ter jim omogočala gospodarsko osamosvojitve.

Ravno leto 1925. je bilo za položaj mnogih vojnih žrtev usodno. Dobili smo nov invalidski zakon, ki je v marsičem spremenil vso dotedanjo začasno invalidsko zakonodajo. Sledile so specialne invalidske komisije in mnoge priznane vojne žrtve so ostale brez invalidnine. Dovolj je bilo torej vzroka, dovolj potrebe po močni gospodarski ustanovi, ki bi lahko gmotno podprla stremenje nešteti vojnih žrtev po gospodarski osamosvojitvi. Skromni temelji »Vzajemne pomoči« so morali pričakovati težkih bremen.

Nekako v drugi polovici leta 1925. je bila osnovana »Vzajemna pomoč«. Delež članov so bili določeni na 50 din. Kakor je princip vsake zadruga, da nudi pomoč odnosno daje posojila samo svojim članom, tako je tudi pri tej naši posojilni zadrugi s pravili določeno, da mora postati član vsakdo, ki hoče dobiti posojilo. Toda ni s tem rečno tudi to, da bi smeli biti člani le oni, ki potrebujejo njeno pomoč. Nasprotno, vsaka zadruga si želi več takih članov, ki njenih posojil ne potrebujejo. In če s tega stališča motrimo ustanovitev »Vzajemne pomoči«, tedaj lahko ugotovimo lepo dejstvo, da je

že takoj po ustanovitvi štela nad 60 članov, čeprav je v letu svoje ustanovitve izplačala komaj 11.800 din posojil.

Članstvo.

Povsem razumljivo je, da je število članov pri »Vzajemni pomoči« od leta do leta naraščalo. Že prej naglašeno načelo, da morejo in smejo dobiti posojila le člani, je brez dvoma najvažnejši vzrok naraščanju števila članstva. Če ni potreba po posojilih vplivala na število članov ob ustanovitvi zadruga, je brez dvoma bila v poznejših letih to glavna gonilna sila, ki je privabljala večje število vojnih žrtev v to našo posojilno zadruga. Že prvo leto je bilo vpisanih 66 članov, a v letu 1926. je to število narastlo na 84, a leta 1930. jih je bilo že 246.

Naraščanje števila članov v kateri koli zadrugi pomenja njen napredek, njen prosep, njen dvig. In prav to dokazuje tudi »Vzajemna pomoč«. — Mnogo jih je bilo v teku let, ki so potrebovali posojila in so ga pač iskali pri zadrugi, ki jim je bila najbližja, ki je bila njihova. Saj je bila ta gospodarska zadruga osnovana z edinim namenom, da s posojili omogoči vojnim invalidom in ostalim vojnim žrtvam osamosvojitve. In kdor koli iz naših vrst je bil v potrebi, je vedel, da je »Vzajemna pomoč« invalidska ustanova, vedel pa je tudi, da je soliden denarni zavod, ki mu nudi posojilo po nizki obrestni meri, vedel je tudi, da je zanj ta obrestna mera mnogo nižja, nego so obrestne mere v drugih denarnih zavodih. Prav v tem dejstvu moramo iskati povoda stalnemu porastu članstva.

Leto za letom se dviga število članov. Za 20, 25, 30 članov se poveča letno. Če je v prvih petih letih doseglo število 246, tedaj lahko ugotovimo, da se je v prvih letih to število dvigalo mnogo hitreje nego pozneje. Do konca leta 1935. je namreč naraslo za nadaljnjih 100 članov na 344, a do konca leta 1940. za skoraj prav toliko na 446. Zadruga, ki šteje 446 članov — danes jih je že več — ni več majhna, marveč je že trdno in močno gospodarsko podjetje. Člani predstavljajo garancijo in kredit. Zadruga s tako velikim številom članov uživa zelo velik kredit in, če bi ji zmanjkala lastna sredstva, ima zaradi kreditne možnosti priliko, dobiti sredstva tudi drugje. Toda pripomniti je treba, da »Vzajemna pomoč« dela z lastnim kapitalom in se ni še morala okoriščati z veliko kreditno možnostjo.

Posojila.

Število članstva je od leta do leta stalno naraščalo. Ni pa enak primer s posojili. Prvo leto po ustanovitvi, to je leta 1925. je izplačala »Vzajemna pomoč« za 11.800 din posojil. To število se je v prihodnjem letu zelo dvignilo, kajti leta 1926. je zadruga izplačala že 164.200 din posojil. Zneski posojil se dvigajo do leta 1929., ko so dosegli višino 397.994 dinarjev, a v prihodnjih letih zopet padajo in dosežejo v letu 1934. komaj 163.357 din. V nadaljnjih prihodnjih letih se zneski posojil ponovno dvigajo pa tudi padajo. Tako so v letu 1935. narasla posojila na 233.000 dinarjev, a v prihodnjem 1936. letu zopet padajo na 186.000 dinarjev. Iz vseh teh zneskov je videti, da je zadruga bila vedno zmožna nuditi invalidom in ostalim vojnim žrtvam zadostna denarna sredstva za za-

prošena posojila. V letu 1938. opazimo ponoven večji porast posojil do 360.000 dinarjev, a v letu 1940. so dosegla posojila višino 356.000 dinarjev.

Iz vseh navedenih zneskov lahko posnemamo, da so bila posojila največja v letu 1929. Prav to leto je bilo namreč usodno za tisoče invalidov, ker jim je znani invalidski zakon iz tega leta odvzel vse invalidske pravice in so se vsi ti naenkrat znašli v težkem položaju. Prav nič čudnega ni, če so torej morali skušati s posojilom izboljšati svoj težki položaj in si ustanoviti kolikor toliko trdno osnovo za svoj bodoči gospodarski položaj. In ravno v tem letu — ko je bila potreba največja, se je izkazalo, kako velike važnosti je taka gospodarska ustanova, ki je zmožna v primeru velike potrebe nuditi potrebnim članom zadostna sredstva za gospodarsko osamosvojitve.

Denarni promet.

Stanje vsakega denarnega zavoda se navadno presoja po njegovem denarnem prometu. Čim večji je ta promet, tem večji je tudi kapital, s katerim ta zavod razpolaga. Že v prvem letu svojega obstoja je imela Vzajemna pomoč za 746.561 dinarjev denarnega prometa. Ta pa se je že prihodnje leto podvojil in dosegel 1.891.745 din. Od leta do leta se ta promet dviga in doseže v letu 1930. že višino 3.911.415 dinarjev. Do leta 1935. naraste ta znesek na 4.509.400 dinarjev. V letu 1937. doseže največjo višino s 6.301.000 din, a v letu 1940. pa 6.066.227 dinarjev.

Letni denarni promet dopušča nekako bežen vpogled v poslovanje posameznega denarnega zavoda. Iz višine tega prometa torej tudi lahko sklepamo, kako ogromen posel opravlja ta naša gospodarska zadruga.

Hranilne vloge.

Ne bi bilo pravilno, če bi služila kaka zadruga le enemu namenu, dajati svojim članom samo posojila. Stremenje vsakega denarnega zavoda gre tudi za tem, da se v njem zbirajo tudi hranilne vloge članov. Težko je sicer misliti, da je med invalidi in ostalimi vojnimi žrtvami kaj več takih srečnežev, ki morejo svoje prihranke nalogati v hranilnicah — pa jih je le nekaj, čeprav malo. Največ vložena

denarja ima v »Vzajemni pomoči« pač združenje samo. Nekateri krajevni odbori, predvsem ljubljanski, imajo ves svoj denar naložen v lastni — domači zadrugi, a tudi oblastni odbor je vedno tu nalagal svoja denarna sredstva.

Zanimivo je dejstvo, da prvih pet let sploh ni bilo nikakih vlog. Šele v letu 1930. je bilo v »Vzajemni pomoči« vloženi 12.397 din. Ta znesek se je v prihodnjem letu podvojil in dosegel 24.073 din, a v letu 1932. je že poskočil na 137.291 din. Višina vlog vse do leta 1936. giba okoli 150.000 din, a v letu 1937. in 1938. pade zopet pod 100.000 din, a v letu 1940. doseže že rekordno višino 244.767 dinarjev. — Težko bi bilo iskati pravi vzrok takemu variranju hranilnih vlog, gotovo pa je, da se iz njih razvidi, kako zelo je naraščalo zaupanje v to invalidsko gospodarsko ustanovo. Toda čeprav je zaupanje vanjo naraščalo in je po navedenih številkah sodeč precej narastlo, je treba vendarle ugotoviti, da bi bilo to zaupanje lahko še večje, če bi se prav vsi člani zavedali, da je v medsebojnem zaupanju in medsebojni pomoči možno najuspešneje delovati za gospodarsko izboljšanje in gospodarski dvig posameznika kakor tudi celote.

Še nekaj misli.

Sedemnajsto leto obstoja »Vzajemne pomoči« se bliža svojemu koncu. V 16 letih je izdala 4.239.527 dinarjev posojil in imela 63.918.816 dinarjev denarnega prometa. Ta dva skupna zneska nam pokažeta, kako ogromno delo lahko opravi, kako velike pomoči lahko nudi taka vzajemna ustanova, čeprav je osnovana na skromnih temeljih, kakor je bila »Vzajemna pomoč«. Njen začetni kapital je znašal nekaj nad 300.000 dinarjev. Ta znesek se je s poznejšim prispevkom iz monopolskega fonda še zvišal za kakih 150.000 dinarjev — a na tej osnovi je zrastle zgradba z lepim in tudi zelo velikim uspehom.

Vsa leta svojega obstoja je ta zadruga pod istim spretnim vodstvom lajšala skrbi mnogim vojnimi žrtvam in želeli bi bilo, da bi kot doslej tudi v bodoče podpirala vse potrebne vojne invalide in ostale vojne žrtve ter jim v najtežjih trenutkih pomagala iz zadrege.

Zemljiški davek in doklade

Odgovor na vprašanje

Pojavilo se je vprašanje, ali zgubi draginjsko doklado invalid, če mu je zvišan zemljiški davek. Odgovoriti na to vprašanje s kratkim stavkom je nemogoče, pač pa je treba vprašanje samo najprej razčleniti.

§ 48. uredbe o vojnih invalidih in ostalih vojnih žrtvah pravi: »Vojaški vojni invalidi II., III., IV., V. in VI. skupine, ki so siromašni v smislu te uredbe, prejemajo draginjsko doklado za sebe in za vsakega rodbinskega člana iz § 4., ki ima pravico do po tej uredbi.«

Kdo pa je siromašen v smislu te uredbe? § 121. pravi: »Za siromašno osebo po tej uredbi velja, kdor ne plačuje več ko 200 dinarjev osnovnega letnega neposrednega davka.« Odstavek 4. tega paragrafa pa dopolnjuje to pojasnilo sledeče: »Od neposrednih davkov se upoštevajo zemljarina, prihodnina, zgradarina, službeni davek in davek na rento.«

Kdor je torej doslej plačeval manj nego 200 din letnega zemljiškega davka (zemljarine) in ni imel predpisane nobenega drugega davka iz 4. odstavka § 121., je prejemal draginjsko

doklado v smislu § 48., ki smo ga zgoraj navedli.

Po teh kratkih pojasnilih preidemo k vprašanju, ali se je zemljiški davek v zadnjem času sploh zviševal? Na to vprašanje moramo odgovoriti, da se to ni vršilo. Ne obstaja namreč nikak odlok, ki bi predpisoval zviševanje zemljiškega davka in, če odloka ni, se tudi dejansko davek zvišati ni mogel, kajti davki se zvišujejo vedno le po določilih predhodnih odlokov. Tudi je še nekaj drugega, kar bi potrjevalo, da je nemogoče, da bi bil zemljiški davek v zadnjem času zvišan. Po predpisih, ki so v Ljubljanski pokrajini veljavni še sedaj, se predpisuje višina zemljiškega davka dvakrat letno, to je v avgustu in novembru. Zaradi tega smatramo za nemogoče, da bi bil v septembru ali oktobru zvišan ta davek. Če je torej komu, ki je doslej prejemal draginjsko doklado zaradi tega, ker je imel manj nego 200 dinarjev neposrednega davka in ki poleg zemljarine ni imel nobenega drugega davčnega predpisa, sedaj ta predpis povečan, tedaj je to mogoče edino v primeru, če je začel kako obrt ali ima

sicer druge dohodke in mu je poleg zemljarine predpisana morda pridobnina ali uslužbenki davek. Zemljiški davek bi utegnili komu zvišati v mesecu novembru, toda samo v primeru, če se njegova posest poveča.

Še eno je vprašanje, ki ga nekateri krivo tolmačijo. Davek se je ob zamjenjavi dinarjev spreminil v lire. To je sicer res, toda če je kdo prej plačeval 100 din davka, plača odslej le 38 L. za 200 din prejšnjega davka pa

72 L. sedaj. Iz tega sledi, da tudi tu ne more biti napaka. Prihajamo torej do sklepa: Invalid, ki je plačeval pred aprilom manj nego 200 dinarjev neposrednega davka, ne more izgubiti draginjske doklade, če se njegovo posestno in pridobitno stanje ne izpremeni. Izgubi pa draginjsko doklado, če mora plačevati poleg zemljiškega davka še pridobnino ali uslužbenki davek in to le tedaj, če je njegov skupni neposredni davek večji od 72 L.

Obletnica pohoda na Rim

Največji praznik Italije je obletnica pohoda Fašizma na Rim. Bilo je to 28. oktobra 1922. Takrat je prevzel Fašizem vso državno oblast v svoje roke. Začel se je uvajati nov red. O potrebi novega reda in novega dela je zapisal Duče v knjigi »Doktrina Fašizma« sledeče:

»Leta pred pohodom na Rim so bila takšna, da potreba dejanj ni dopuščala doktrinalnih iskanj ali popolnih dognanj. Borili smo se v mestih in na deželi. Debatirali smo, toda znali smo tudi umirati. Nismo imeli izdelane, v poglavja in na paragrafe razdeljene, do dna preštudirane doktrine, a nadomeščala jo je odločilnejša stvar: vera. Kljub temu pa bo vsakdo, kdor se spominja vrste knjig, člankov, resolucij na skupščinah, večjih in manjših govorov, kdor ume iskati in izbirati, spoznal, da so bili položeni temelji doktrine, ko je vihrala borba. Prav v tistih letih se je tudi fašistična misel

gradila, diferencirala in uravnavala v svojo organizacijo.«

V teku let se je fašistični pokret ustalil in izvršil in vseh področjih javnega življenja veliko reformno delo. Zato je Mussolini lahko zapisal: »Danes je Fašizem povsem izoblikovan ne le kot režim, ampak tudi kot doktrina. To besedo je razumeti tako, da ima danes Fašizem, ko izvršuje kritiko samega sebe in drugih, svoje točno stališče, svojo možnost sklicevanja in torej tudi vodstva spričo vseh problemov, ki težijo v stvareh ali miselnosti narode sveta.«

Obletnico pohoda na Rim je slavnostno proslavila tudi Ljubljanska pokrajina. V Ljubljani je bila ta dan slavnostna služba božja, ki se je udeležil tudi Visoki Komisar Eksc. Grazioli in mnogi vojaški fašistični in civilni dostojanstveniki.

Vsa Ljubljana in tudi podeželje je bilo ta dan v zastavah.

Razlika med bolezenskimi in ranjenimi invalidi

Mnogi si še niso na jasnem, v čem je prava razlika med bolezenskimi in ranjenimi invalidi. V določilih § 118. bivše invalidske uredbe je navedeno sledeče:

»Vojni invalidi, ki so zaradi bolezni in ranitve proglašeni za invalide s pridobitno nesposobnostjo skupaj najmanj 50 %, imajo vse pravice po tej uredbi itd., so proglašeni za vojne invalide z gornjim odstotkom nesposobnosti, so bili prevedeni na invalidski zakon iz l. 1925.; se ugotovi njihova nesposobnost sedaj na ponovnem zdravniškokomisijem pregledu pri glavni vojaški bolnišnici ali v armijskih bolnišnicah z najmanj 70 % pridobitne nesposobnosti zaradi bolezni oziroma ranitve in bolezni itd.«

Pod temi določbami je razumeti vse bolezenske invalide, ki nimajo nobene telesne napake ali pohabljenosti, pač pa samo notranjo bolezen, tudi če ta izvira od ran. Nekateri primeri kažejo, da se ta določba ni tolmačila povsem doslovno. Upoštevala se je tudi za take invalide, ki so bili od ranitve pohabljeni, poleg tega pa so si v vojni nakopali še bolezen ali pa je ta bolezen bila povzročena kot posledica ran. Torej pri invalidih, ki so ranjenci in pohabljeni, vrhu tega pa še bolniki.

Invalid pohabljenec zaradi ran ima že z 20 % pravico do popolne zaščite in do invalidnine. Če pa je prišel iz vojne še bolan, ni spadal med tiste, ki imajo samo pogojne pravice v smislu § 118. bivše invalidske uredbe. Kolikor procentov mu je pripadalo za samo pohabljenost, bi moralo biti priznано in bi moral dobiti tudi invalidnino, ako je bil ocenjen z najmanj 20 % nespobnosti, kajti v primeru, da bi pri njem ne šlo poleg pohabljenosti tudi za bolezen, bi sploh ne prihajal v poštev po § 118. uredbi, pač pa bi bil priznan po § 43. uredbi.

Tudi ni bilo prav, da so zaradi bolezni ali ranitve proglašeni bolezenski invalidi dobivali invalidske pravice samo pogojno. Bolezenski invalidi, ki so bili zaradi ranitve onesposobljeni za delo, bi morali pravilno imeti enake pravice kot pohabljeni. Za te ne more biti nobenega dvoma glede izvora ali nastanka njihove bolezni.

Omejitev v § 118. uredbi je gotovo samo zaradi dvoma, ako ni bolezen nastala kako drugače?

Prepričani smo, da bodo vse nepravilnosti iz prejšnjih časov sedaj popravljene, kakor hitro bosta začela poslovati invalidska komisija in višje invalidsko sodišče.

O rešitvah invalidskih zadev

Že zadnjič smo opisali stanje aktov pri invalidskih sodiščih. Navedli smo približno, koliko aktov pri okrožnih invalidskih sodiščih je že rešenih, koliko jih je pri višjem invalidskem sodišču v Beogradu, ki bi jih bilo treba poslati nazaj, in koliko je še nerešenih. Vojne žrtve si prizadevajo, da bi dobile čimprej rešitve, ker je preteklo že skoraj tri leta, odkar imamo novo invalidsko uredbo.

Invalidski oddelek Visokega komisarijata dela na ustanovitvi novega višjega invalidskega sodišča. To sodišče bo vsekakor potrebno, a vendar z ozirom na gori obrazloženo bi želeli, da bi se uredilo nekako drugače. Mislimo, da bi se dalo z neko dodatno invalidsko uredbo tako urediti, da bi postale vse prvoinstančne rešitve okrožnih invalidskih sodišč takoj pravomočne in izvršljive. Na podlagi ugodnih prvoinstančnih rešitev naj bi

se takoj nakazali prejemki, ker je popolnoma brez pomena, da se te rešitve brez potrebe odstopajo vrhovnemu invalidskemu sodišču v ponovno reševanje. Tako bi ljudje, ki že dolgo čakajo, prišli takoj do svojih prejemkov.

Tisti primeri, v katerih so vložene pritožbe, pa naj se odstopijo novoustanovljenemu vrhovnemu invalidskemu sodišču. Na ta način bi bila najprej rešena vrzel, ki sedaj obstaja v invalidskih zadevah.

Imamo pa tudi primere, ki ne morejo biti rešeni niti v prvi instanci, ker morajo biti prizadeti invalidi poprej komisijem pregledani zaradi ugotovitve njihovega stanja. Invalidske pregledne komisije pa še niso imenovane. Morda bi bilo sedaj mogoče, da prizadete pregleda zdravniško komisija v bolnišnici ali v kakem drugem državnem zavodu.

Za pomoč slepim

Občni zbor »Doma slepih«

Za slepce skrbita pri nas dve društvi »Dom slepih« in »Društvo slepih«. Slepici, ki so zgubili na kateri koli način vid, najdražje, kar človek ima, zaslužijo brez dvoma vse pozornosti naše javnosti. Toda prav vojni invalidi, ki so v marsičem navezani na podporo javnosti, so že večkrat ugotovili, da ni za tako podporo pravega razumevanja in da bi se dalo narediti mnogo več, nego se naredi. Dve društvi skrbita za slepce, obe sta agilni in delovni, obe si mnogo prizadevata, toda uspehi niso v pravem sorazmerju z delom. Potrebno bi bilo, da bi se tudi sedaj, čeprav niso najugodnejši časi, posvečala prvenstvena skrb tistim najbednejšim članom človeške družbe, ki so oropani najdražjega čuta — vida. To bi se dalo doseči le s polnim razumevanjem javnosti za rešitev tega res težkega vprašanja.

V sredo, 22. oktobra, je bil v posvetovalnici mestnega magistrata občni zbor društva »Dom slepih«. Občnega zbora, ki je nudil vpogled v sedanji položaj naših slepcev, so se ga udeležili razen prizadevnih odbornikov še drugi požrtvovalni delavci. Odbor je v pičli uri poročal o vseh pomembnih dogodkih od zadnjega občnega zbora. Društvena ustanova »Dom slepih« v Stari Loki in posestvo na Okroglem, ki ga je društvu zapustil pokojni prelat Tomo Zupan, sta danes izven teritorija Ljubljanske pokrajine. Pod streho gostoljubnega zavetišča v Stari Loki je konec preteklega leta živelo v človečanskem okolju 44 slepcev, med njimi 30 žensk. Odbor je lani s podvojenimi močmi skrbel za svoje varovance: nudil jim je primerno zaposlitev, potrebno duševno razvedrilo, zadostno hrano, obleko in obutev, kljub vsem splošnim težavam, ki so se pojavljale že lani. Skrbel je tudi za propagando in je v vrsti drugih ukrepov treba omeniti tudi posebno predavanje prof. Ska-

bernetove v Ljubljani o slepoti drugod in pri nas.

Uspehi so bili mogoči ob naklonjenosti oblasti in vse naše javnosti. Prošnje društva raznim trgovskim podjetjem, denarnim zavodom, dalje nabilni dan v Ljubljani, ki je združil k delu 26 raznih organizacij, mnogo odličnih gospa in gospodičen in je na pobudo ravnateljstev in učiteljstva pomagalo tudi dijaštvo ter s posameznimi uslugami tudi drugi čimtelji, so bile akcije, ki so vrgle znatne vsote za lajšanje usode slepih.

Za duševno razvedrilo je slepim v domu na razpolago posebna knjižnica s slovenskimi knjigami v pisavi, ki jo morejo brati tudi slepci, namreč v Braillovem točkopisu. Pod skrbnim vodstvom prof. Minke Skabernetove so lani požrtvovalne gospe in gospodične ročno dotiskale v tej pisavi še 36 knjig. Slepici so v zavodu uživali pouk v petju in ročnih delih, čitanju in pisanju. Ženske so se učile igrati na klavir, harmonij, citre in kitaro, moški pa harmoniko. V posebnih delavnicah so bili zaposleni z izdelovanjem krtač in kosar, nekaj žensk pa je pomagalo v gospodinstvu. Poskrbljeno je bilo tudi za dušno pastirstvo.

Lani so bile v »Domu slepih« potrebne precejšnje investicije, ker sta bili izdelani v grajskem stolpu dve sobi, postavljeni na vrtu potrebni kozolec in napeljan vodovod na električni pogon. Izdatki so skupno za ustanovo v Stari Loki in posetovno na Okroglem znašali lani din 282.011.15 in so predvsem bili potrošeni za sestre, ki skrbje za zavod, za služinčad, obleko, obutev, popravila, pisarniške potrebščine, zdravstvo, nabavo živeža, vzdrževanje inventarja ter študentskih in pletarskih delavnic. Povprečni izdatek za oskrbovanje ene galepe je znašal lani 285 din.

Občni zbor je s pozdravom in zahvalo vsem požrtvovalnim odborni-

Albin Podjavoršek:

Prvonovembrski popoldan

Nastopil je tisti mračni popoldan. Dopoldne se je še nekako svetlikalo, zdaj pa so prepregli nebo temni oblaki, okrog oglov je zatulil težko vzdihujoč veter, se premetaval sem in tja, majal drevesa, sipal z njih orumenelo listje, pa pripravil nevihto, kakršna se le tu pa tam katera rada pritepe v pozno jesen. Kmalu je začelo deževati; lilo je, kakor bi vlival iz škafa, potem pa so zajeli težke vodne kaplje še mrzlejši tokovi in je začelo snežiti, da ni mogel videti človek niti na drugo stran ceste. Težek, voden sneg je capal na na premočena tla; blato se je prelivalo po poteh in cestah in gorje potniku, ki bi moral ob tem času v to neurje divjih vetrov, težkih kapelj, mokrega snega in blata.

Otroci so gledali skozi okno. Bili so lepo, praznično opravljeni, le na njih obrazih ni bilo nič veselega in živahnega. Začudeno topo so strmeli v divjo prirodo; v srca je stopala jeza, ker bo treba ostati v sobi, ker bodo morali čakati ves dan ali morda še jutri na lepše vreme, ko bo mogoče napraviti korak iz hiše. Niso se vese-

lili tega dne, četudi bi sijalo sonce, vendar bi srčno radi izpolnili namen, ki so mu posvetili v pripravah ves pretekli teden. Drobne roke so v teh dneh potovale po vrtu, zbirale te otožne jesenske rože, ki oznanjajo konec in minljivost, nabirale so cvet k cvetu in vezale šopke za poslednji spomin v letu, ko se je treba z vsem srcem, s polno dušo, z gorečo ljubeznijo spomniti tistega dragega, ki se je za vedno poslovil od nas.

Oh, rože, te otožne jesenske rože! Lani jih je vzela slana; tudi predlani jih je pokosila; morale so poginiti prej, kot jim je bilo usojeno in še preden so mogle onemu tam gori sporočiti ali prinesiti poslednji cvetoč pozdrav leta. Letos pa so počakale; nežne roke so splele vence in kite, povile šopke, in zdaj čaka to zelenje in cvetovje, da bo poneseno na grič krasit dragemu pokojniku njegov mirni dom.

Prvi november... Tega dne se marsikdo ne veseli, drugi pa ga pričaka z žalostjo v srcu. Spomniti se je treba človeka, ki je morda že davno pozabljen. Pokopan je bil takrat in takrat, pred groznim številom let, kdo bi se ga spominjal? Življenje je obrusilo spomin, pustimo ga mirno spati, naj ostane tam globoko v črni jami! Pa

vendar, tudi za te so pripravili ljudje sveče in nalili z oljem svetilke; prižgali so luč marsikomu, ki ga je človek že davno izruval iz srca in ga pogljal v pozabljenje. Ah, kaj bi, smrt in smrt, nihče se ne bo vrnil. Kdor pa je bil v življenju posebno ljubljene, se potoči za njim na današnji dan še posebno velika solza, ki naj zmogli zemljo nad njegovim srcem...

Otroci so še vedno strmeli skozi okno, ko je stopila v sobo stara mati. Bila je shujšana, uvela, siva žena s tisto toplo ljubeznijo, ki jo kažejo obrazi starih mater in ko človek takoj ve, jedva jo zagleda, da je nje srce v življenju že močno trpelo. Žalostno se je ozrla po otrocih, dobro vedoč, kaj jih ravno ta trenutek tako strašno boli. Saj jim je že ves teden pripovedovala o svojih dragih rajnih in je sama hrepenela po trenutku, ko bo s temi mladimi bitji na grobovih iz vse pobožne duše zmolila tisto svojo tako težko zadrževano molitev. Kajti, je mislila, nikjer ni molitev s tako močjo uslišana kot tam, kjer gori srce s pravo pobožnostjo. In to bi bilo na grobovih. Ona ni pozabila svojih rajnih, spomin je bil preživ; čeprav so zbrzela mimo leta, se je zdela, kakor da je bilo to včeraj ali sinoči.

Obstopili so jo. Vprašujoče oči so potožile zaradi slabega vremena. Ženica se je rahlo nasmehnila, pobožala z očmi eno pa drugo glavico in tolažeče pokimala. Odprla je album slik, poiskala iz njega podobe svojih najdražjih, jih razvrstila po mizi, nato pa prižgala pred njimi sveče, ki so jih imeli pripravljene za grobove. Ročice otrok so pohitele po rože in sredi sobe je zrastle lep, z venci in rožami okrašen oltarček, s katerega so gledali dragi obrazi. In takrat so videli, kako so se stari materi zasolile oči.

»Mati!« so vzklikli.

Sklenila je roke, kakor da bi hotela moliti, a si je premislila.

»Tu«, je rekla, »je vaš stari ata, saj ga poznate!«

S fotografije je zrl krepak mož in zazdelo se je, kakor da bi se jim hotel nasmehniti. Otroci ga niso nikoli poznali, le s slike, vendar čuli so toliko o njem. Ob večerih, kadar so zmolili za pokojnika očenaš, jim je stara mati tolikokrat rada pripovedovala o njem.

»Bil je močan, lep in zdrav, ko je moral v krvavi boj; ah, kak siromak pa se je vrnil ob koncu vojne domov! Mesce in mesce je preležal v bolnišnici — vzeli so mu bili obe nogi. Res

kom in sodelavcem otvoril predsednik kanonik dr. Tomo Klinar. Tajnica prof. Minka Skabernetova je podala obširno in pregledno poročilo o delu v lanskem letu, ki je bilo že osemnajsto, odkar društvo obstaja in plodno deluje. Zahvalila se je zlasti vsem društvenim podpornikom in sodelavcem nabiralne akcije ter ugotovila, da šteje društvo 244 rednih, nad 500 podpornih in 7 ustanovnih članov, med njimi so tudi tri korporacije. Izrazila je upanje, da Ljubljana in podeželje tudi v bodoče ne bosta pozabila na slepe, zlasti ker bo sedaj društvo v novih razmerah začelo skoraj znova ustvarjati vse potrebne pogoje za dostojno življenje slepcev v Ljubljanski pokrajini.

Da je društvenemu delovanju naklonjena oblast, je pokazal sprejem pri Ekselenci Visokem Komisarju. Visoki Komisar, ki mu je društvena deputacija razložila položaj skrbstva za slepe v novih razmerah, je obljubil svojo pomoč in naročil društvu, naj tudi v bodoče dela v dosedanem pravcu. V Ljubljani ali na podeželju bo treba že v kratkem urediti dostojno skupno bivališče za vse odrasle slepce, pristojne v Ljubljansko pokrajino.

Upravitelj »Doma slepih« v Stari Loki nadz. drž. žel. Fran Cvek je podrobno poročal o gospodarstvu na obeh posestvih v lanskem letu, blagajnik kontrolor Martin Pohar pa je

podal obračun društvene blagajne, ugotavljajoč, da je bilo lansko poslovno leto eno izmed najugodnejših.

Vsa poročila so bila sprejeta soglasno in s priznanjem. Enako mnenje je o delu odbora, predvsem pa tajnice, upravitelja doma in blagajnika, izrekel tudi nadzorni odbor in je bila razrešnica za poslovanje v preteklem letu soglasno izglasovana.

Odbor bo po pravilih tudi v novi poslovni dobi vodil stari odbor, ki so v njem:

Predsednik: kanonik dr. Tomo Klinar; podpreds.: mestni fizik dr. Mavricij Rus; tajnica: prof. Minka Skabernetova; blagajnik: kontrolor Martin Pohar; upravitelj doma: nadz. drž. žel. Fran Cvek ter odborniki in odbornice: ravnatelj Maks Hočevar, kom. tajnik Ivan Lazar, podžupan dr. Vladimir Ravnihar, Maruška Vrtočeva, strok. učiteljica Vita Zupančičeva, dekan Matija Mrak, posestnik Josip Rems, prav. ref. Rudolf Smersu, Marjanca Lindtnerjeva in Cvelbarjeva. Nadzorni odbor sestavljajo: višji računski svetnik Karel Gruber, ravnatelj Alojzij Kocmur in šolska upraviteljica Marija Sadarjeva.

Bilo je govora še o nekaterih slučajnostih, ki so jih sprožili navzoči, na kar je predsednik s ponovno zahvalo vsem zaključil uspešni občni zbor.

primerov med vojnimi ujetniki in pripadniki nemških manjšin, ki so se vračale v rajh iz Volinije, Galicije, Besarabije in Dobrudže. Prof. Hanke je te paciente uporabil za svoje poskuse in je s pomočjo sulfoamidnih snovi dosegel nazadnje stoodstotno ozdravljenje. Njegov način se ni izkazal samo za učinkovitega, temveč tudi polnega, pa naj je šlo za kakršen koli stadij infekcije. Zdravljenje traja tri tedne ter običajno ni potrebno, da bi se bolnik mudil v bolnišnici.

Ponoven polet v stratosfero

Ing. E. Olivero, Italijan, ki živi v Buenos Airesu, je izdelal načrt posebnega stratosfernega balona; z njim namerava doseči višino 30 km. Za balon so porabili 22.000 m gumirane svile. Kako velik je balon, sprevidimo že po tem, da njegova prostornina znaša 124.790 kub. metrov. Zanj bodo potrebovali 4500 kub. metrov vodika. Pilot in opazovalec bosta imela prostor v posebni kabini, ki ima obliko krogle s premerom 2,5 m. Opremljena bosta dobro z instrumenti; v kabini bo tudi radio. Kabina bo med poletom hermetično zaprta in posebna priprava bo dovajala neprestano sveži zrak. Gondola bo opremljena s posebnim padalom, ki bo nudilo letalcema zanesljivo rešitev, če bi balon razneslo. Polet pripravljajo pri San Rafaelu v Južni Ameriki, kjer so podnebni pogoji za to posebno ugodni.

Zgodovina cigare

Kadilci vedo, da so znali kaditi že stari rimski vojaki. Kadilj niso cigaret, temveč pipo, ki so jo namesto s tobakom polnili s travo ali pa konopljo. Prav tako, kakor delajo še danes siromašnejši sloji. Po odkritju Amerike se je tobak tudi v Evropi hitro širil. To je bilo leta 1497. Američani so kadili tobak prav tako v pipah, ki je imela dve cevi, ki so si jih kadilci vtikali v nosnici in tako vlekli vase dim. Cigara je pa bila znana že pred odkritjem Amerike. To je razvidno iz stebra v nekdanjem meksikanskem mestu Palenque. Na stebru je neki bog Mava, ki drži v ustih veliko cigaro, iz katere se dviga velik oblak dima.

Na Filipinih imajo še danes ogromne družinske cigare, ki jih kade vsi od otroka do najstarejšega družinskega člana. To družinsko cigaro ponudijo tudi vsakemu gostu, ki pride v hišo. V Evropi se je cigara pojavila precej pozno. Prvi so jo prinesli Nizozemci. Prvič jo omenja neki besednjak iz leta 1735, ki o njej pravi: »da se to listje zvije in uporabljajo za pipo ali pa samo za kajenje.« Petdeset let pozneje je bil v nekaterih ameriških mestih vsak kaznovan, ki si je javno prižgal cigareto ali pa kadil cigaro ali pipo.

V Nemčiji je leta 1788. odprl tovarno za izdelovanje cigar neki Schottmann, ki je prej živel v Španiji. Podjetje je pa tako slabo uspevalo, da je moral tovarnar zastonj deliti cigare, da so jih ljudje sploh spoznali. Šele pozneje, ko so cigare pripeljali v velikih količinah iz Amerike in so jih ljudje pričeli kupovati, je podjetje pri-

šlo na zeleno vejo. Hamburgani so jo pričeli n. pr. kaditi leta 1796.

Kako malo so cigaro poznali še pred sto leti, najbolje dokazuje prva izdaja Brockhausovega leksikona, ki o njej pravi: »Cigara je listje, ki je zvito za prst debelo in ki ga na enem koncu devajo v usta, drugi konec pa prižgo in se tako kadi.«

Padel pod vlak in ostal živ

V vasi Almodovarju blizu Kordove na Španskem se je dveletni sinček progovnega čuvaja igral pred hišo. Mati ga je nadzirala. Ko se je pa za trenutek odstranila, je stekel mali na progo prav v trenutku, ko je privozil brzi vlak. Mati je pritekla prepozno, vlak je zropotal preko otroka. Z obupom v srcu je stopila potem na progo, mislila je, da bo našla svojega otroka vsega raztrganega in zmčkanega. A kakor da se je zgodil čudež, je zagledala malčka, ki se je dvignil izmed tirov in ji stekel naproti. Spotaknil se je bil med kamni in je padel v sredo proge tako, da je šel ves vlak preko njega, ne da bi se ga bil dotaknil. Ostal je živ in popolnoma nepoškodovan.

Kosti kot gradbeni material

Že v starem veku so uporabljali kosti sesalcev v stavbarstvu. Strabo piše, da so gradili prebivalci Gedrosie na Indijskem oceanu kolibe iz kitovih kosti. Na otokih Severnega morja, siromašnih na lesu, kakor so Borkov, Helgoland, Sylt, Röm in v oblasti spodnjega toka Labe so pogosto uporabljali spodnje kitove čeljusti za vrata in strebre v ograjah. Na Borkovu, Römu in obali Severnega morja v Nemčiji, na Holandskem in Norveškem se še zdaj pojavljajo take ograje in napravijo na človeka kaj čuden vtis kraj modernih kovinastih ograj. Pa tudi na Saškem in v drugih nemških deželah se tu pa tam še uporabljajo kitove kosti v stavbarstvu. Največ gradbenega materiala iz kitovih kosti je pa seveda pri polarnih narodih, na Aljaski, v Hudsonovem zalivu in v Sibiriji na obali Ledenega morja.

Kaj je bilo pred 50 leti nemogoče?

Pred nekako petdesetimi leti se je zglasil v dunajskem uradu za izume neki moški, ki je trdil, da je izdelal model letala z motorjem. Ko je komisija pregledala njegov model, je malodušno majala z glavami češ: »Aparat, težji od zraka, je tehnično nemogoč in je zato vse dokazovanje odveč. Takšnega izuma ne moremo sprejeti.«

Velikanska buča

Poljedelska tvrdka Musso Piantelli v Codevilli v bližini Savone je na zemljišču, ki ga je posejala z ovsom, pridelala tudi bučo, ki je tehtala nič manj nego 74 kg in je imela premer dveh metrov! Izredni eksemplar, ki so ga morali podpreti s posebnim ogrodjem, je privabil množice občudovalcev od blizu in daleč.

ZANIMIVOSTI OD TU IN TAM

Od ležišča na drevesu do postelje

Postelja je nekakšen privilegij človeka v primeri z živalmi, ki si grade gnezda ali brloge, čeprav se ležišče človeka v pradavnih časih ni mnogo razlikovalo od gnezd ali brlogov. Praljudje so nalomili suhih vej in jih znošili v jame, kamor so se zatekali pred vremenskimi neugodami, ali pa so plezali iz strahu pred divjimi zvermi na drevesa, kjer so si uredili skromna ležišča. Še zdaj naletimo v notranjosti otoka Bornea na primitivne prebivalce, ki spe v jamah, pokritih z drevesno skorjo, a veje drevesa, pod katerimi so si izkopal jamo, jim služijo za streho. Okrog svojega primitivnega bivališča ponoči zakurijo, da jih ne zebe in da odganjajo od sebe strupene kače in divje zveri.

Babilonci, Asirci in Egipčani so pa že poznali postelje na štirih nogah z ročicami za prenašanje. Poznali so tudi že blazinice. Da narodi v tistih časih niso štedili z okraski postelj, je jasno. V piramidah najdemo najkrasnejše vzorce postelj takratne dobe, bogato okrašene z zlatom, srebrom in dragulji, vdelanimi v najboljši les. Stari Rimljani so preživeli na svojih posteljah večino dneva in noči. Na posteljah so jedli, čitali, počivali in seveda tudi spali.

Na posteljo našega tipa naletimo na mnogih bizantinskih miniaturah, na katerih vidimo postelje na štirih kratkih podstavkih in z blazinicami. Vzglavje je zelo visoko. Ta vrsta postelje je

bila pa seveda samo za bogate sloje. Siromaki po vsem svetu so se zadovoljevali s primitivnimi posteljami. V Dimu so poznali neke vrste slamnjače, ki so jo čez dan spravljali v kot. Ljudje brez doma so pa nosili s seboj debele koce, ki so jih pogrinjali tam, kjer jim je najbolj ugajalo. Na to vrsto postelje se nanašajo tudi Kristusove besede: »Vzemi svojo posteljo in pojdi!«

Barok in renesanca sta nedvomno vplivala na zunanost, opremo in slog postelje. Bizantinsko nebo je izginilo in se umaknilo nekakšni kroni, pritrjeni na strop pod vzglavjem. Izginili so nebo držeči stebriči in resaste zavese so visele izpod stropa s pritrjene krone ter segale preko postelje do tal. Rokoko je prinesel še obnovo starorimskih postelj. Biedermaier se je nam ohranila v licu postelje do naših časov. Štiri preproste stebričeve noge in gladke stene postelje. Samo v notranji okrasitvi in iz vidka udobnosti se je postelja izpremenila. Slamnjače, ki se omenjajo prvič v 14. stoletju, so zdaj navadno nadomeščene z žičnimi mrežami, na katere polagamo žimnice. Pernice so novejšega datuma.

Popolno ozdravljenje trahoma

Nemški vojaški zdravnik, major prof. Hanke, poroča v neki strokovni reviji o velikih uspehih, ki jih je dosegel z novim načinom za zdravljenje trahoma. Ta očesna bolezen je v Nemčiji sicer zelo redka, vendar pa so morali v teku vojne zdraviti zelo veliko

se je pozneje gibal dokaj lepo s protezama, toda za delo ni bil nobeno, doma pa trud in otroci. Ampak navadil se je svojega težavnega življenja. He-he, se je včasih zasmeljal, ali še več tole uganko: Pol ga je živega, pol ga je mrtvega; kaj je to? Poskočil bi bil rad, rad bi se bil pogladil na noge, a se mu je trup le zazibal na nožnih peresih in je spet obsedel na istem mestu. No, povej, kaj je to? Ugibali smo, ugibali, dokler ni končno povedal: To je vojni invalid!

Nekoč je prišel v park. Na neki klopci je sedelo dvoje mladih ljudi. Dosti je bilo prostora in le tem malo sence, drugod žgoča vročina. Sedel je na drugi konec klopi. Da ste ju videli, kako se jima je zagabila bližina pohabljenega moža, narodnega junaka, invalida! Toliko da nista bežala od njega! Ali je na svetu kaj plemenitih ljudi? Koliko je treba sil v človeku, da je plemenit človek? In plemenit človek vidi v invalidu ravnopravnega sočloveka; zaradi njegove pohabljenosti, katero si je bil nakopal v višji službi, ko je s krvjo služil očentjavi, bi ga moral vsakdo tembolj spoštovati in se mu s spoštovanjem odkrivati ter ga pozdravljati. Tako pa... Da, otroci,

takole je trpel vaš stari oče in mi smo trpeli z njim...

Otroci so gledali; starejši so razumeli, mlajši pa so le čutili, da se je godila staremu očetu velika krivca.

»In tale,« je pokazala na sliko drugega, »tega ste dostikrat videli. To je bil vaš stric Francelj. Bil je moj najstarejši sin. Ravno toliko je moral noč, da so ga ugonobili. Šli so v napad, sovražnik pa jih je zalil s strupom — s plini. Telo mu je bilo skozi in skozi načeto; živ mrtvec, napol slep, se je pomikal po hiši in dolga leta prekašljajoč poležaval po sobah, dokler ga ni rešila smrt...«

Lučke so migotale, rože so jele razprostirati po sobi svoj značilni jesenski duh, otroci so poslušali starkino pripoved, podobno daljnim glasovom strašne pravljice; usta so kakor molila, ko so pripovedovala o koncu ljubih ljudi. Tam je bila še tretja fotografija.

»In tega poznate? Kako ga ne bi poznali, svojega očeta? Ta je šel pred mesec in se ni ne javil, ne vrnil. In prav srce mi pravi, da njegovo truplo nekje daleč od nas trohni in da ga ne bomo nikoli več videli... Moj najmlajši, najubožnejši otrok!...«

Veter je tulil okrog hiše, po zraku so se kakor prelivale mokre snežinke, mrak se ni niti malo dvignil. Vrgli so se na kolena in sklenili roke, da pomolijo za izgubljene siromake. Pri duši jim je postalo čudno. Sobo je napolnil mrtvaški duh. Molitev stare matere, ki je govorila s pojočim glasom, se je mešala z rožami in lučjo, trepetajočo po stenah. Mračen popoldan je postal še mračnejši...

Po molitvi, ki se je zdela dolga ure in ure, je opravila svoje posebne molitve po tiho še starka sama. Otroci so se razšli po kotih, da počakajo na konec dneva, ki se je počasi lezel svojo pot. Polagoma se je zvečerilo. Zopet je deževalo, sedaj nalahko, veter pa je tulil venomer svoje žalostne napeve, da je bilo vsem še žalostnejše pri duši. Hišo je napolnil strah. K večerji so se stisnili v kuhinjo. V sobi je bilo mrzlo in pusto, v kuhinji pa so zakurili in prižgali luč; zima v dušah je ob telesni toploti popustila. Pred spanjem so se že nekako pomirili; pomolili so še za verne duše v vicah, ki bodo imele jutri god, nato pa so zaspali — — —

Ponoči, ko je ura odbila enajsto, je stopil z mize najprej stari oče. Namesto nog je nosil proteze in nalahno

se je zazibal, ko je skočil na tla. Pretegnil je roke, pogledal po spečih na posteljo, se drobno nasmehnil, a nato povlekel za rokav svojega najstarejšega, sina Franca. Zbudil je še najmlajšega. Sprehajali so se po sobi gor in dol, se po tiho, skoraj šepetajoč pomenkovali, se smejali in drug drugega trepljali po rami in hitro jim je tekla ura naprej. In je rekel oče: No, uganita! Pol ga je mrtvega, pol ga je živega; kaj je to? Ho-ho, sta se zakrohotala, to že vemo, to že vemo! To je vojni invalid! Hotel se je še sam zasmejati, a ravno tedaj je ura v stolpu udarila dvanajsto. Hitro so skočili v svoje fotografije, sveče so metale svoj mrtvaški odsev na vse strani — — — takrat je stara mati odprla oči in se ni mogla znajti, je li sanjala ali bedela. Oglasili so se polnočni zvonovi, zvonili so vernim dušam v vicah, zvonilo je počasi in žalostno. Otroci so spali težko spanje; ona pa se je še prekrizala, pomolila v utcho mrličev, spomnila se še posebej svojih rajnih, nato pa je mirno zatisnila oči in sladko zaspala. — — —

Drugi dan je prisijalo prijazno sonce. Otrokom je ostal spomin na ta prvi november in na mračni novembrski popoldan kot težka mōra...

15 let z iglo v želodcu

Neki mlad danski delavec je dolga leta trpel zaradi neprestanih želodčnih krčev. Zdravniki so menili, da ima bolečine le zaradi slabe prebave. Ko so se zadnje čase bolečine pojavile in še povečale, se je delavec odpravil k nekemu specialistu, ki je takoj poskrbel za energično lokalno zdravljenje. Ne da bi se izvršil kakršen koli operativni poseg, so delavca na lepem ozdravili. Zdravniki so mu temeljito izčistili želodec in v svoje veliko začudenje so spravili iz njega samovezniško iglo, ki jo je pred 15 leti še kot deček požrl. Igla se mu je v želodcu odprla in mu ves čas povzročala velike težave.

Prebivalstvo zemlje

Število prebivalstva naše zemlje se je v zadnjih 30 letih zelo povečalo. Leta 1910. je živelo na svetu okrog 1620 milijonov ljudi, zdaj jih je pa že 2175 milijonov. To je v prvi vrsti posledica napredka medicine in higijene. Ljudje pa niso po svetu razdeljeni enakomerno. V Aziji jih živi 1196, v Evropi 581, v Ameriki 377, v Afriki 160,6, v Avstraliji 10,8 milijona. 80 % prebivalstva naše zemlje živi na severni poluti, dočim pokriva južno poluto večina morje. Če bi stalo vseh 2.175 milijonov prebivalcev zemlje tesno skupaj, bi jim zadostovalo toliko prostora, kakor ga zavzema Bodensko jezero.

Kaj ljudje govorijo v narkozi

Kdor govori pod narkozo, ne laže. To je bilo zdravniški vedi že davno znano, ker so neštete preizkušnje pokazale, da je resnično vse, kar pove človek v narkozi. Toda zdravniki so dolžni molčati o vsem, kar slišijo iz ust svojih bolnikov na operacijski mizi med operacijo. Človek v narkozi seveda ne ve, kaj govori, kakor tudi ne ve speči, kaj pove v sanjah. Če bi smeli zdravniki pripovedovati naprej, kar slišijo med operacijami iz ust operirancev, bi lahko spravili mnoge v hudo zadrego, morda pa tudi pod ključ.

Pač pa je zdravnikom dovoljeno povedati nekaj splošnega o tem, kar govorijo ljudje v narkozi. V neki bolnišnici so skozi več let kirurgi proučevali, kaj govorijo bolniki in ugotovili, da človek na operacijski mizi v narkozi najraje govori o ljubezni. Narkoza traja samo nekaj minut in v tem kratkem času človek seveda ne pove mnogo. Pogosto govori moški med operacijo o ženski, ki je v njo zaljubljen in nasprotno, ženska izgovarja v narkozi ime svojega izvoljenca, ki ga morda sicer še nikoli ni izgovorila, ker je njena ljubezen še tajna. Zelo radi govorijo ljudje v narkozi tudi o svojih poklicnih zadevah. Bolnik med operacijo v kratkih besedah rad potoži svoje križe in težave, ki jih ima v službi ali v poslovnem življenju. Ta se jezi na svojega uslužbenca, oni na svojega poslovnega tovariša ali neprijetnega tekmeca.

Poglavje zase so ženske v narkozi. One govorijo najraje o oblekah ali pa o svojih rivalinjah, ki jih obkladajo z najgršimi psokami. Večkrat se pa tudi pripeti, da začne ženska v narkozi govoriti o gospodinjskih opravkih. Naenkrat vsi stopi pred oči domače ognjišče in vsa prestrašena vidi, kako prekipava mleko na štedilniku ali kako se je prismočila jed ali da je pozabila zakleniti vrata odnosno ugasniti luč v sobi.

Kondorji napadli letalo

V bližini jezera Nahuel Huapi v Argentini, ob vznožju Kordiljer, se je pri merila vojaškemu letalu nenavadna, da ne rečemo tragična pustolovščina.

Letalo je brzelo v veliki višini proti gorskim grebenom, ko se mu je približal trop ogromnih kondorjev, ki so letalo smatrali morda za veliko ptico, s katero bi se morali spopasti, in so se vrgli proti njemu. Pilot se je hotel spopadu izogniti, ko se je pa prepričal, da to ne bo mogoče, ker so se ujede čedalje bolj besno zaletavale v aparat, je veli posadki, naj uporabi strojnico. Učinek je bil takšen, kakor si ga lahko vsakdo misli: v nekoliko minutah je ogenj iz strojnice drugega za drugim sestrelil dvanajst ptic, šele nato se je letalo lahko vrnilo v svoje oporišče.

Tudi „duhove“ izdelujejo

Med najbolj nenavadne industrije spada kitajska industrija »duhove«, v kateri dela nad 200.000 ljudi. Sedež te industrije je v kitajskem mestu Cekiangu. Te »duhove« uporabljajo v verske namene. Izdelki te industrije so vseh mogočih oblik, po želji naročnikov.

Tako na primer naroči kakšna bogata vdova celo hišo iz papirja, razen tega še vrtno ograjo, avto in garažo — vse iz papirja. Pogosto stoji v hiši papirnat telefon pri papirnatih postelji, pred hišo pa celo stoji papirnat letalo.

Po ustrezajočem obredu zažge svečnik na dvorišču templja celo hišo, hkrati z notranjo opremo. Ogenj spreminja predmete v duhove, ki odhajajo k svojemu nekdanjemu gospodarju, da bi tudi na drugem svetu imel vse udobnosti prejšnjega življenja.

V nekaterih ulicah kitajskih vele mest prodajajo papirnat posnetke vseh mogočih stvari, ki jih ljudje za svojo udobnost uporabljajo na zemlji. Tako na primer prodajajo papirnat copate, klobuke, plašče itd. Vse to izdeluje »industrija duhov« v Cekiangu.

Število v Nemčiji zaposlenih vojnih ujetnikov

Kakor poroča beograjska »Donauzeitung«, je nemški državni tajnik dr. Sirup povedal v neki svoji izjavi, da je sedaj v Nemčiji poleg večjega števila domačih moških delovnih moči in večjega števila pritegnjenih ženskih moči zaposlenih tudi mnogo delavcev iz tujine. Število teh delavcev znaša 1,7 milijona. K uspevanju nemškega gospodarstva pa doprinašajo tudi vojni ujetniki, ki so zaposleni v nemškem gospodarstvu. Teh je sedaj še 1,5 milijona. Pomožno sredstvo za ureditev vojnega dela sta omejitev možnosti spremembe delovnega kraja in pa delovna dolžnost.

Ljudje, ki se svetijo v temi

Znano je, da nekatera človeška telesa izžarevajo svetlobo. Zdravniški poskusi so dokazali, da ima svetlikanje človeškega telesa svoj vzrok v posebnih kemičnih sestavinah, ki so v krvi in v kožnih kislinah. Najbolj so podvržene izžarevanju svetlobnih žarkov roke, obraz, prsi in zgornji del hrbta.

Nekateri ljudje se tako svetlikajo, da je to mogoče razločno videti. Pred nekaj leti so po vsem svetu zbudila veliko pozornost poročila o svetlikajoči se ženski iz Pirana. Na tej takrat 42letni Aní Maranovi, ki je bila žena istrskega ribiča, so ponoči, ko je spala, opazili, da se ji je svetila glava. Pa tudi prsi so se ji svetlikale. Profesorji in zdravniki so jo celo filmali. Bil je to vsekakor nenavadne vrste film. Slike so z vso zanesljivostjo dokazale, da ni šlo v tem primeru za kakšno ljudsko domišljijo, temveč da je ta čudna ženska res izžarevala neke posebne svetlobne žarke. Kadar se je med spanjem svetila, je vedno stokala, kakor bi se ji kaj hudega sanjalo. Merili so ji tudi vročino, pa so morali ugotoviti, da je ni imela, pač pa ji je v takšnem primeru žila udarjala 140krat namesto 70krat.

Žarki sami, ki jih je ženska nekaj noči zaporedoma izžarevala in ki so vedno prihajali od srčne strani, pa niso ostali dolgo nepojasnjeni. Več noči je prečul pri ženi profesor Protto iz Padove in je ni pustil izpred oči niti za sekundo. Žensko je opazoval skupno s svojimi petimi tovariši in ugotovil, da se je kri gospe Maranove svetila in da je bilo izžarevanje te čudne luči najmočnejše nad srcem in nad hrbtencičnim mozgom, to je tam, kjer kri najhitreje kroži. Profesor je dalje dognal, da se je v telesu te žene nabralo preveč sirastih izločkov, ki jih povzročajo obnavljanje tkiva. Ti izločki pa imajo to lastnost, da se pod vplivom ultraviolečnih žarkov začno svetiti.

V človeškem telesu so tudi tkiva, ki so zmožna sprejemati svetlobo in jo spet oddajati. Vemo, da je človeško telo električno. Vsako človeško in živalsko telo ima svojo elektriko. Seveda je zelo majhna. Včasih pa skoči narava tako rekoč iz tira in napolni človeka s tolikšno množino elektrike,

da se tudi na zunaj pozna bodisi z izžarevanjem svetlobe ali pa električnega toka.

V Londonu je leta 1925. zbuja veliko pozornost desetletni fantek Thomas Hughes, ki je lahko vsakogar, kdor se ga je le dotaknil, elektriziral.

Znanost skuša tudi vse take uganke rešiti po svoje. Učenjaki so ugotovili in tudi neizpodbitno dokazali, da je človek bitje, ki izžareva elektriko. Sicer temu pojavu še niso prišli čisto do dna, vendar pa napovedujejo, da ni več daleč čas, ko si bo človek znal do vseh podrobnosti razložiti svojega sočloveka — »kresnico«.

Kitajski zdravniki imajo svoje zdravniške skrivnosti

Zdravniška veda je zadnja desetletja silno napredovala in dosegla velike uspehe. Toda kljub velikemu napredku imajo kitajski zdravniki še vse polno skrivnosti, za katere doslej še noben Evropec ni mogel izvedeti. Znano je, da so kitajski zdravniki na glasu kot zelo dobri poznavalci človeškega telesa in zdravilnih lastnosti posameznih zelišč.

Neki evropski zdravnik se je mudil na Kitajskem in je bil po naključju

navzoč pri izdiranju zob. Ugleden kitajski zdravnik je najprej drgnil obojeli zob in meso okoli njega z neko belo snovjo. Nato je zob prijel s prsti, ga nalahko majal na vse strani in ga zatem z lahkoto potegnil iz dlesni kakor zamašek iz steklenice. Izdiranje je trajalo trideset sekund.

Kitajski zdravnik je potem svojemu gostu Evropecu pokazal še drug primer. K njemu se je zatekel po pomoč človek, ki je z močno poškodovano nogo ležal na ležišču in se ni mogel ganiti. Kitajski zdravnik mu je najprej odrgnil poškodovani del telesa z neko rjavkasto masno snovjo, nato pa ga obvezal. Tako je napravil večkrat. Poškodovanec, ki pri tem ni kazal nobenih znakov bolečin, je kmalu lahko vstal in šel. Evropec se je na vso moč trudil, da bi od svojega kitajskega tovariša izvedel skrivnost njegovega zdravljenja, kar se mu pa ni posrečilo. Svojih zdravniških skrivnosti kitajski zdravniki ne izdajajo nikomur; sporoče jih samo v zdravniško vedo posvečenim osebam. Tako se ta veda podeduje že stoletja iz roda v rod. Kitajski zdravniki so pa na drugi strani poučeni tudi o slehernem napredku zdravniške vede v Evropi in ostalem svetu.

RAZNE VESTI

* **Železniške legitimacije.** V dnevnem časopisu je izšel poziv vsem upokojencem, naj predložijo svoje železniške legitimacije finančni direkciji v potrdilo. Prav tako so morali tudi vsi aktivni državni uslužbenci dati svoje železniške legitimacije potrditi pri svojih pristojnih uradih. To obvestilo je povzročilo zmedo med invalidi, ker so bili mnenja, da morajo biti tudi njihove legitimacije za polovično vožnjo ponovno potrjene. Zaradi tega smo se informirali na merodajnem mestu. Zvedeli smo, da se potrjujejo železniške legitimacije aktivnih in upokojenih državnih uslužbencev samo zaradi tega, da je iz te legitimacije razvidno, da so še vedno v aktivni državni službi oziroma, da kot upokojenci spadajo v Ljubljansko pokrajino, ker prejemajo tu pokojnino. Železniška legitimacija pa je veljavna za polovično vožnjo tudi brez tega potrdila. Invalidske legitimacije za polovično vožnjo so veljavne pet let in jih zaradi tega ni treba potrjevati. Zaradi tega ni treba invalidom predlagati svojih legitimacij finančni direkciji v Ljubljani, ker jih ta ne bo potrjevala.

* **Vojne vdove in družinski člani invalidov,** ki imajo legitimacije za polovično vožnjo, naj pred koncem leta kupijo na kolodvoru markice za L. 0.80 in naj dajo svoje legitimacije v potrditev okrajnemu glavarstvu — v Ljubljani pa mestnemu poglavarstvu. Le z markico opremljene in potrjene legitimacije bodo veljale za polovično vožnjo tudi v letu 1942. Vojnim invalidom, ki imajo legitimacije veljavne pet let, tudi to potrdilo ni potrebno.

* **Kadar boste potrebovali kakršno koli obliko in barvo pisemskega papirja,** zapomnite si, da ima Knjižarna Učiteljske tiskarne v Ljubljani veliko izbiri.

* **Večjo množino jabolk** je kupilo Združenje vojnih invalidov v Ljubljani in jih prodaja svojim članom. Mnogo teh jabolk je že oddanih. Še nekaj jih je na razpolago. Kdor se zanima za nakup jabolk, naj se torej zgleda v pisarni Združenja, kjer jih bo lahko naročil. Vse tiste, ki so jabolka že dobili, pa odbor prosi, da se čimprej javijo, da prejmejo obračun in plačajo kupnino za jabolka.

* **300 italijanskih ranjencev** je povabljenih v Bolgarijo. Bolgarska vlada je poslala italijanski vladi povabilo, da pošlje 300 italijanskih ranjencev kot goste bolgarskega naroda v razna bolgarska zdravilišča. Tam ostanejo do okrevanja.

* **Lep poklon topničarjev Tolminu.** Skupina topničarjev je prebivalstvu Tolmina, med katerim je prebivala pet let, poklonila v hvaležen spomin veliko sliko zaščitnice topničarjev sv. Barbare, ki je bila kot čuvarica vojašnice na častnem mestu ob vhodu. Slovesni

izročitvi v cerkvi so v nedeljo prisostvovali tudi drugi vojaški oddelki in množica ljudstva. Pred pričetkom maše je eden izmed topničarjev prižgal večno lučko pod sliko, neki častnik pa je pritrdil prav umetniško prirejeno posvetilo »Skupina topničarjev v večni spomin«. Vojaški duhovnik je imel pri tej priliki govor, v katerem je podarjal pomen redkega poklona.

Vse, kar potrebujete za katero koli pisarno, dobite po zmernih cenah v Knjižarni Učiteljske tiskarne v Ljubljani.

* **Nemškim ranjencem** je darovala hrvatska vlada vse sadje, ki ga je imela razstavljenega v svojem razstavnem paviljonu na Dunaju. Sadje je dobila vojaška bolnišnica na Dunaju.

* **S padlim se je poročila.** Nemški listi poročajo o nenavadni zgodbi, ki se je pripetila med »nekje na fronti« in Sulzbergom v kemptenskem okraju. Neki vojak je 30. avgusta svojemu poveljniku izrazil željo, da bi se s svojo nevesto poročil »na daljavo«, kakor to v izjemnih primerih vojne dopušča zakon. Medtem ko je bila njegova izjava na poti v domovino, je padel. Nevesta pa je ostala pri besedi, ki mu jo je bila dala, in poročni obred na daljavo jo je za zmerom združil z mrtvim soprogom.

* **V prid srbskim ujetnikom** je izdalo srbsko poštno ministrstvo posebno serijo novih znamk. Serija obsegala štiri vrste znamk in bo stala 30 din. Od vsake serije bo šlo v sklad za podpiranje ujetnikov din 22,50.

* **Dve sto let staro truplo neveste** še čisto ohranjeno. V cerkvi v Hexvücku na Švedskem so našli pri prezidavanju pokopališke kapelice krsto, v kateri je ležalo še dobro ohranjeno truplo mlade neveste v poročni obleki. Truplo je bilo ohranjeno tako dobro, kakor bi bilo balzamirano. Strokovnjaki menijo, da je ležalo v prsti približno dvesto let. Pred dvesto leti leti je baje v tem mestu nenadno umrla nevesta iz plemiškega rodu in sicer na poti v cerkev, kjer se je hotela poročiti. Pokopali so jo kar v poročni obleki. Strokovnjaki zdaj proučujejo, kako se je moglo njeno truplo tako dolgo ohraniti.

* **Amerika je bila odkrita 13., ne 12. oktobra leta 1492.** V Kaliforniji živeči italijanski učenjak Branche trdi, da Amerika ni bila odkrita 12., temveč 13. oktobra leta 1492., torej en dan pozneje, kakor dokazujejo vsi dozdajšnji zgodovinski viri. Do tega zaključka je prišel Branchi, ko je proučeval odlomke iz dnevnika na Kolumbovi ladji. Branchi trdi, da Kolumb ni hotel zapisati v ladijski dnevnik številke 13, ker jo je smatral za nesrečno. Zato je zapisal 12, kakor je bila takrat navada. Branchi opira svojo trditveno računski ključ, ki ga je rabil Kolumb.